

POLICY BRIEF 2024:4

Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi.

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde aluevaltuutettujen näkökulmasta

Henna Paananen, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto

Anni Jäntti, yliopistonlehtori, Tampereen yliopisto

Arto Haveri, professori, Tampereen yliopisto

Yhteistyösuhteet hyvinvointialueiden ja kuntien välillä näyttävät kypsyttömänä ja ristiriitaisina. Hyvinvointialueiden ja kuntien välisiä valta- ja vastuusuhteita leimaa epäselvyys. Yhteistyön mahdollisuuksia heikentävät sekä hyvinvointialueiden että kuntien riittämättömät resurssit. Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde on parhaimmillaan symbioottinen, mutta monin paikoin tiiviin ja toimivan yhteistyösuhteen molemminpuolisia hyötyjä kuitenkin ei vielä tunnisteta.

Johdanto

Uusina toimijoina hyvinvointialueet edustavat merkittävää muutosta suomalaisessa julkishallinnossa. Olennaista on ymmärtää, miten hyvinvointialueiden on mahdollista löytää paikkansa osana eri toimijoiden muodostamia verkostoja ja rakentaa toimivaa yhteistyösuhdetta esimerkiksi kuntien kanssa.

Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus (HALKO) -tutkimushankkeen tehtävänä on kuvata ja jäsentää hyvinvointialueiden roolia ja merkitystä osana julkisen hallinnon kokonaisuutta. Tämä tutkimuskatsaus ja sen aineistona toimiva kansallinen aluevaltuutetuille suunnattu kysely valottaa aluevaltuutettujen näkömää hyvinvointialueiden ja kuntien väliseen suhteeseen.

Tässä julkaisussa esitettävät tulokset osoittavat, että hyvinvointialueiden ja kuntien väliset valta- ja vastuusuhteet ovat vielä epäselviä. Yhteistyön mahdollisuuksia heikentävät myös molempien osapuolten riittämättömät resurssit sekä kypsymättömät yhteistyösuhteet, jotka pahimmillaan voivat aiheuttaa osaoptimointia yhteiskunnan tavoitteiden näkökulmasta. Tästä huolimatta on tärkeää tunnistaa, että hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde voi parhaimmillaan olla symbioottinen ja tuottaa molemminpuolista hyötyä.

Tämän tutkimuskatsauksen lopussa johtopäätöksinä nostamme 3 suositusta, jotka voivat edistää hyvinvointialueiden ja kuntien välistä yhteistyötä koskevaa keskustelua ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa.

Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Osana vuosina 2023-2025 toteuttavaa Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus (HALKO) -tutkimushanketta toteutettiin valtakunnallinen kysely aluevaltuutetuille. Kysely toteutettiin verkossa 30.10.2023–15.1.2024 Lime Survey -alustalla. Kyselyn ajoitus oli merkittävä osuessaan ajankohtaan, jolloin hyvinvointialueiden talousarviot olivat laatimisvaiheessa ja palveluverkkosuunnitelmat olivat valmistuneet tai valmistumassa useilla alueilla.

Kyselyn kysymykset liittyvät kolmeen yhteiskunnallisesti merkittävään teemaan:

- Hyvinvointialuevaltuusto: hyvinvointialuevaltuuston toiminta ja sen rooli hyvinvointialueen päätöksenteossa.
- Hyvinvointialuevaltuutetun tehtävä: hyvinvointialuevaltuutetun rooli, asema sekä odotuksia tehtävässä työskentelylle.
- Hyvinvointialue järjestelmänä: hyvinvointialueen toiminta, työnjako ja tulevaisuuden kehittämismahdollisuudet hyvinvointialuevaltuutettujen näkökulmasta.

Tässä tutkimuskatsauksessa raportoidaan vain osa kyselyn tuloksista keskittyen hyvinvointialueiden ja kuntien väliseen suhteeseen. Kyselyn tuloksia tullaan raportimaan lisää useissa julkaisuissa tutkimushankkeen edetessä.

Tietoa kyselyn vastaajista

Kyselyä varten tavoiteltiin sähköpostitse kaikkien hyvinvointialueiden varsinaisia aluevaltuutettuja (N=1379). Kysely ei koskenut varavaltuutettuja. Kyselyyn saatiin 352 vastausta ja kyselyn vastausprosentti oli 25,52 % (mikä merkitsee luotettavaa otoskokoja 95 % luotettavuustasolla ja 5 % virhemarginaalilla).

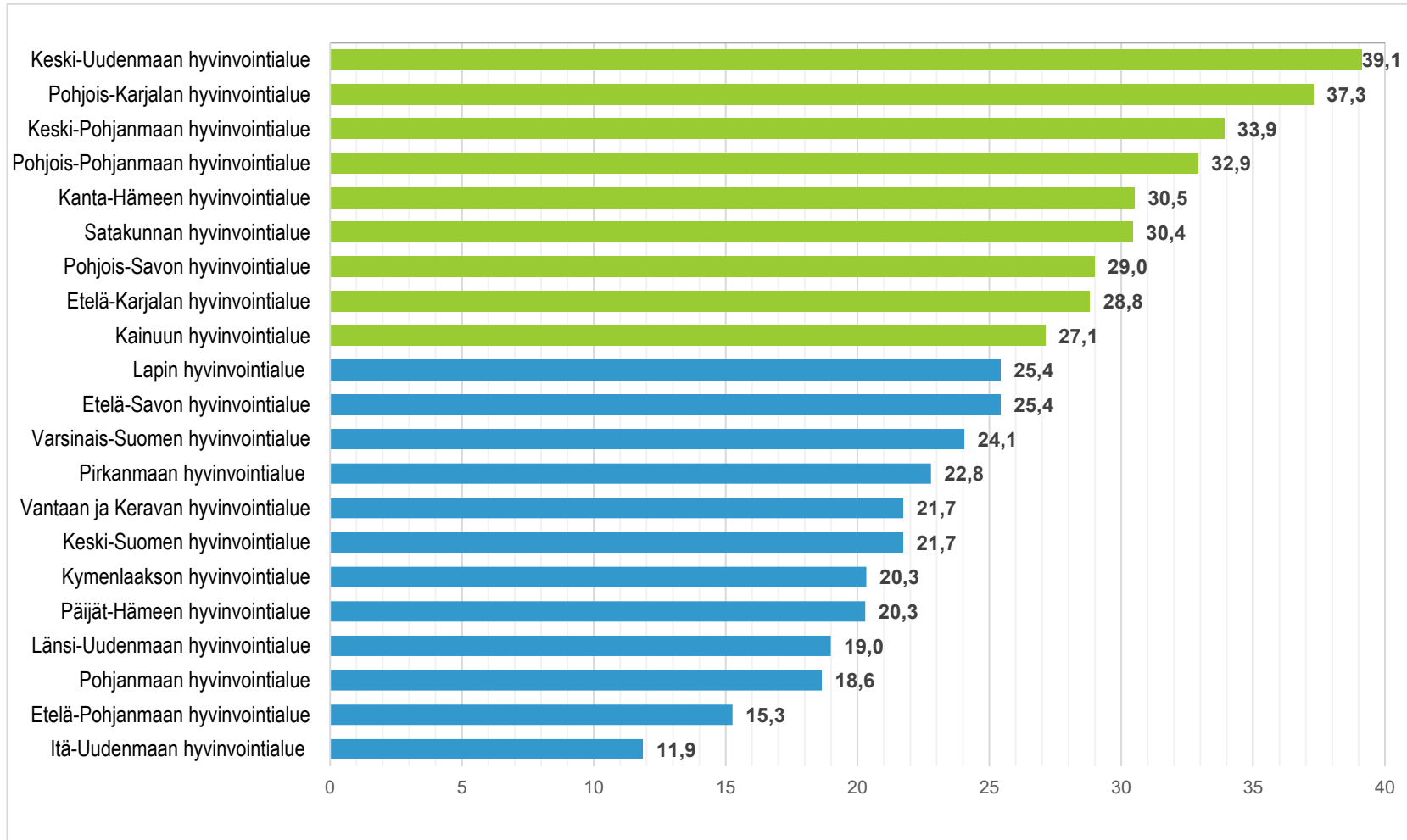
Aluekohtaiset vastausprosentit vaihtelivat suuresti (Kuvio 1). Ahkerimmin vastattiin Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella 39,1 % ja vähiten Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella 11,9 %. Vastaajien ilmoittama puoluetusta noudattelee löyhästi vuoden 2022 aluevaalien tulosta (Kuvio 2).

Kyselyn vastaajista 31,3 % ilmoitti kuuluvansa aluehallitukseen (n=348). Vastaajista 69,8 % ilmoitti toimivansa aluevaltuuston ohella kunnanvaltuutettuna (n=348). Alle viisi henkilöä vastaajista ilmoitti toimivansa kansanedustajana.

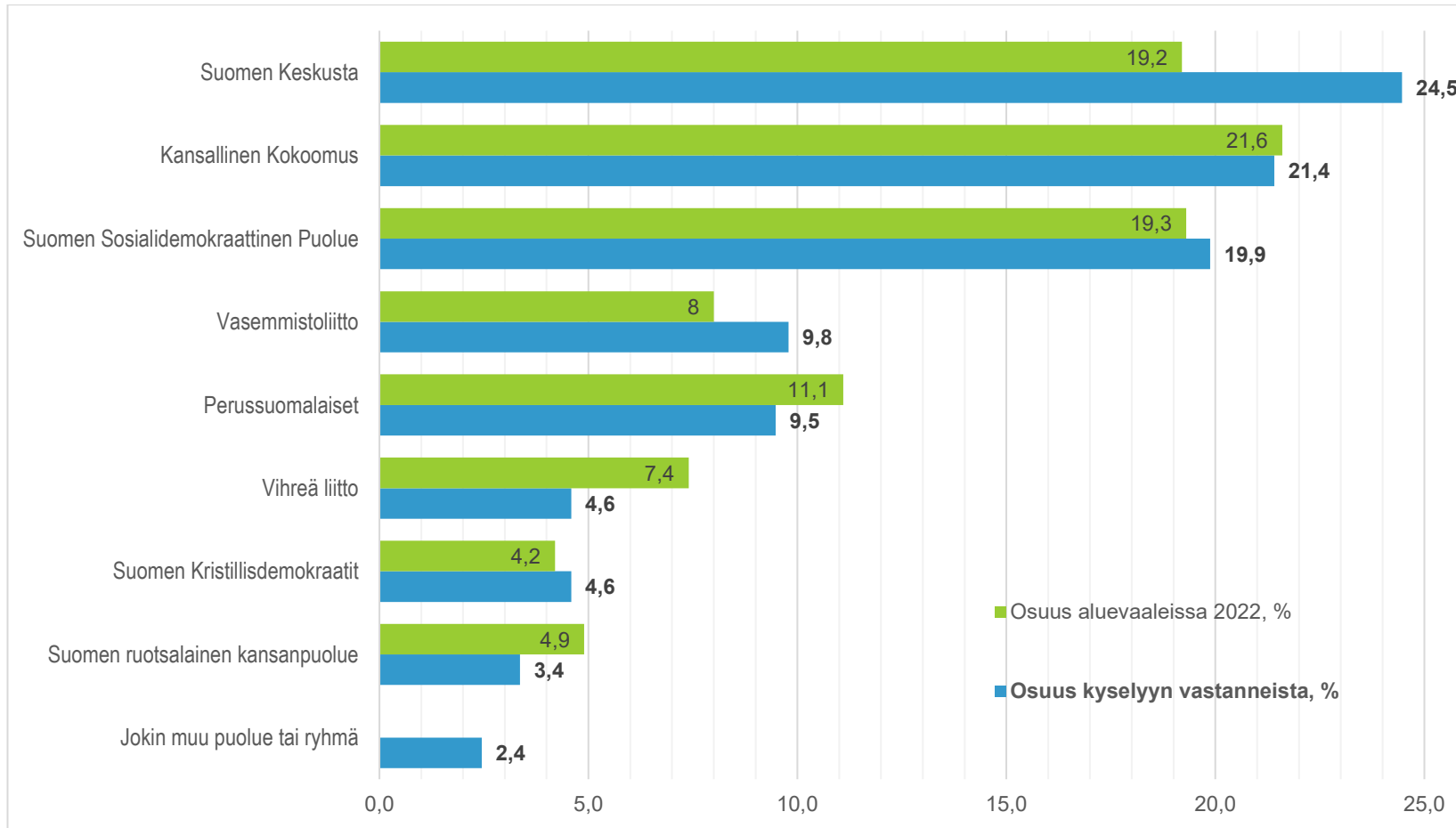
Vastaajista naisia oli 54,9 % ja miehiä 45,1 %, mikä noudattelee aluevaltuustojen kokoonpanojen valtakunnallista sukupuolijakaumaa (Kuntaliitto 2022). Vastaajien iästä tarkastellessa painottuu 65 vuotta täyttäneiden osuus (Taulukko 1).

Taulukko 1 Kyselyn vastaajien ikäjakauma (n=340)

3,8 %	34 vuotta tai alle
13,8 %	35-44 vuotta
19,7 %	45-54 vuotta
23,2 %	55-64 vuotta
37,7 %	65-74 vuotta
1,8 %	75 vuotta tai yli

Kuvio 1 Alueen valtuuteuista kyselyyn vastanneita, % (n=352).

Kuvio 2 Vastaajan ilmoittama puoluetusta, % (n=327)

Aluevaltuutettujen näkökulma hyvinvointialueiden ja kuntien väliseen suhteeseen

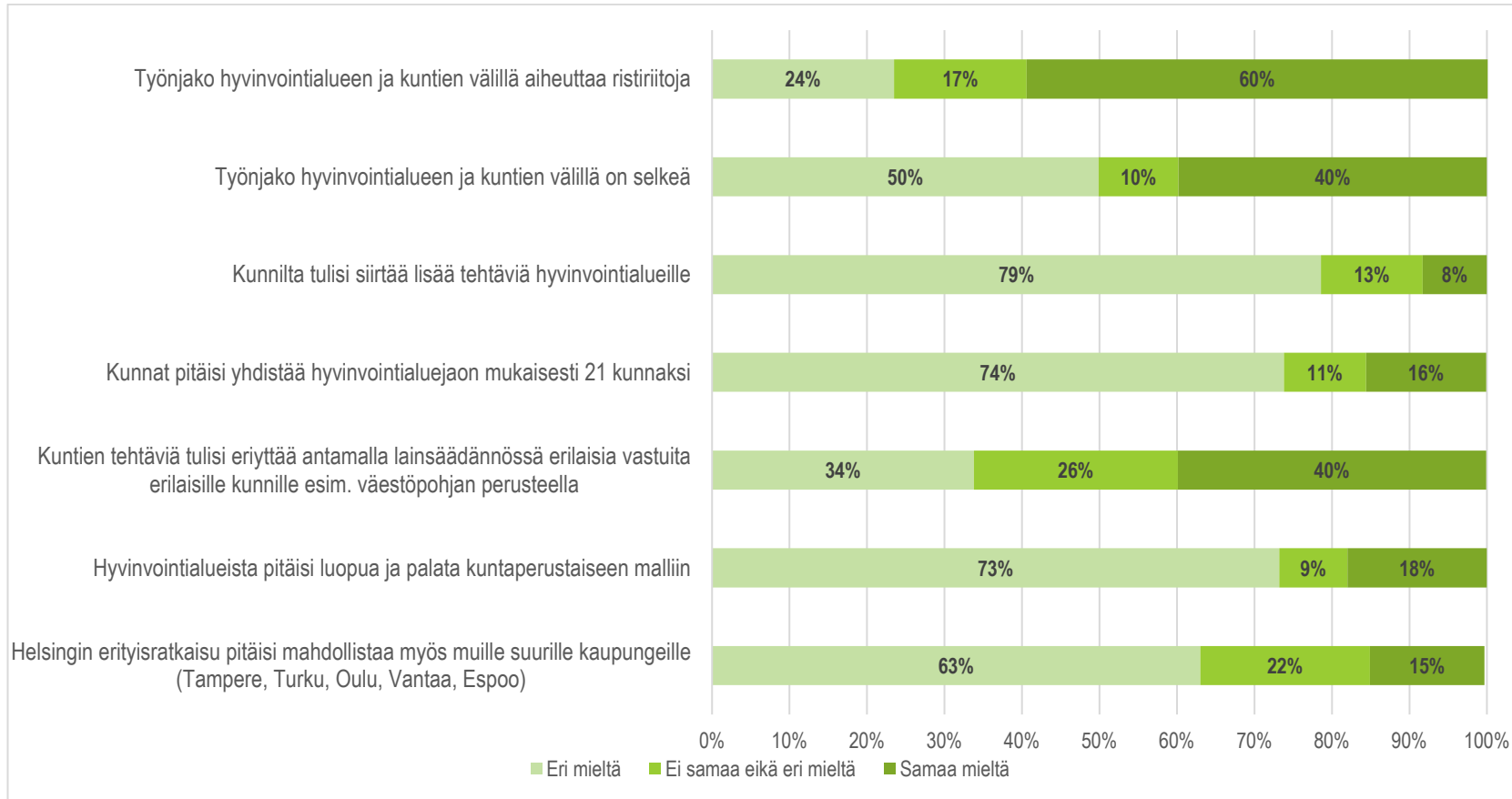
Kyselyssä esitettiin eri teemojen ohella joukko hyvinvointialueita ja kuntia koskevia väittämiä (Kuvio 3). Vastaajilla oli käytettävissään viisiportainen vastausasteikko: Täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin samaa mieltä, täysin samaa mieltä. Tässä yhteydessä tulokset raportoidaan kolmiportaisesti siten, että täysin eri mieltä ja jokseenkin eri mieltä on yhdistetty yhdeksi luokaksi kuten myös jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Ei samaa eikä eri mieltä on jätetty omaksi luokakseen.

Näiden väittämien tuottamien vastausten perusteella voidaan tiivistetysti todeta:

Nykyisen työnjaon hyvinvointialueiden ja kuntien välillä koetaan aiheuttavan ristiriitoja. Kokemus työnjaon selkeydestä hyvinvointialueen ja kuntien välillä kuitenkin jakaa mielipiteitä puolesta ja vastaan.

Aluevaltuutettujen näkökulmasta uusia tehtävänsiirtoja kunnilta hyvinvointialueille ei pidetä kannatettavana. Kuntien tehtävien eriyttäminen lainsäädännössä esimerkiksi väestöpohjan perusteella jakaa aluevaltuutettujen mielipiteet.

Hyvinvointialuejärjestelmä koetaan mieluisampana kuin kuntapohjaiseen malliin palaaminen, eikä Helsingin erillISRatkaisun salliminen muille suurille kaupungeille ei saa kannatusta vastaajien keskuudessa.

Kuvio 3 Kuinka hyvin seuraavat väittämät vastaavat sinun näkemyksiäsi? (n=343-351)

Nostoja kyselyn avointen kysymysten vastauksista

Kyselyssä hyödynnettiin väittämien ohella avoimia kysymyksiä. Seuraaviin avoimiin kysymyksiin vastaajat tuottivat yhteensä 996 sanallista vastausta.

- Halutessasi voit kertoa lisää näkemyksiäsi hyvinvointialuevaltuuston roolista ja asemasta (n=136)
- Onko jokin yllättänyt sinut hyvinvointialuevaltuutetun tehtävässä (n=273)
- Oletko kokenut eri tahojen edustamiseen liittyviä ristiriitoja hyvinvointialuevaltuutetun tehtävässä (n=236)
- Halutessasi voit kertoa lisää näkemyksiäsi hyvinvointialueiden ja kuntien välisestä työnjaosta (n=122)
- Minkälaiseksi näet kunnan roolin muodostuvan hyvinvointialueuudistuksen myötä? (n=157)
- Vapaa sana ja terveisesi tutkimusryhmälle. Vastauksista 72 liittyi nimenomaan tutkimuksen sisältöihin, lisäksi 21 vastausta liittyi mm. kyselyn ja tutkimuksen toteutukseen sekä vastaajan asemaan.

Seuraavat nostot esittelevät erilaisia vastauksissa toistuvia näkökulmia hyvinvointialueiden ja kuntien väliseen suhteeseen. Avokysymysten perusteella ei ole mahdollisuutta tilastolliseen päättelyyn, mutta ne auttavat ymmärtämään erilaisia tarkastelukulmia ja tulkintoja, joita hyvinvointialueiden ja kuntien väliseen suhteeseen liitetään. Kursiivilla esitetyt katkelmat ovat suoria lainauksia kyselyyn annetuista vastauksista.

Nosto 1. Yhteistyösuhteet hyvinvointialueiden ja kuntien välillä ovat kypsymättömiä ja ristiriitaisia

Hyvinvointialueiden ja kuntien välisiä suhteita kuvaa kypsymättömyys ja keskeneräisyys. Esimerkiksi keskinäistä luottamusta toisen osapuolen hyviin tarkoitukseen ei näytä olevan. Aineistossa kuvattu alusta alkaen syntynyt vastakkainasettelu on aito ongelma.

"Kunnan ja hyvinvointialueen etu on jatkuvasti ristiriidassa."

"Kuntien ja hyvinvointialueen vastakkainasettelu ja nokittelu on alkanut eikä yhteistyö meinaa käynnistyä."

"Yhteistyö on vaikeaa, koska kumpikin hakee lyhytkestoista, omaa hyötyä, eikä voida toimia kokonaisyödyllisellä tavalla."

"Molemmat osapuolet haluavat työntää toisen vastuulle mahdollisimman paljon vastuita ja tehtäviä."

Kuntien toimintaa ja tarkoituksia epäillään ja vastauksissa tehdään oletuksia esimerkiksi muutosvastarinnan kohdentamisesta hyvinvointialueita kohtaan.

"Kunnat eivät tee enää riittävästi kuntalaisten hyväksi hyvinvoinnin ja terveyden saralla, koska katsovat lähes kaiken kuuluvan hyvinvointialueelle."

"Monet kunnat puolustavat edelleen omaa reviiriään, vaikka päätökset tehdään koko hyvinvointialuetta koskien."

"erityisesti isommat kunnat ovat käärmeissään siitä, että heiltä vietiin tämä tärkeäksi koettu budjettia tasapainottava tehtävä pois."

"Nyt kunnat kääntyvät hva:ta vastaan ajaessaan yksisilmäisesti omaa etuaan."

Vastavuoroisesti myös hyvinvointialueen toiminta ja tarkoitukset kuntayhteistyössä herättävät kritiikkiä vastaajien keskuudessa.

"hyvinvointialueen johto näyttää ottaneen kannan, että "kunta ei ole kumpuni" [...] Varsinkin viime aikoina on tullut selvästi näkyviin tietty ylenkatse ja

päsmärointi sen suhteen mitä hyvinvointialue "voi ja on oikeutettu" tekemään ilman asiallista ja oikea-aikaista keskustelua kuntaorganisaation kanssa "

"Nyt alue käyttää asemaa/voimaa usein yksipuolisesti."

"Nyt näyttää, että hv-alueen virkamiehet eivät selvitä kuntien näkemystä eivätkä yritä selvittää kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja, miten haasteet voisi ratkaista mahdollisimman hyvin."

Vastauksissa tehdään myös aktiivista eroa kuntapohjaiseen järjestelmään. Kuntien muistelu tai kuntarajojen liian tarkka seuraaminen hyvinvointialueen päätöksenteossa koetaan haitallisena.

"Kuntien ja hyvinvointialueiden välinen napanuora tulisi katkaista. Monenkirjaiset kalliit ja epätarkoituksenmukaiset vuokrajärjestelyt ja kuntien erilaiset perinnöt tulisi voida vapaasti uudistaa hyvinvointialueen näkökulmasta, jotta uudistukselle asetetut tavoitteet saataisiin toteutettua. "

"Kuntarajojen piirtäminen karttaan pitäisi olla kiellettyä. Tämä on koko alue, ei yhden kunnan asia tai yhden puolueen asia tai sen tekemät vaalilupaukset."

"Kuntarajat ja vanhat päätöksentekotasot haastavat hyvinvointialueen päätöksentekoa"

"Monella on hankaluus nähdä hyvinvointialue yhtenä alueena ilman kuntarajoja. Tämä aiheuttaa vaikeita tilanteita."

Kunnista kumpuavaa kokemusta ei koeta hyödynnettävän riittävästi ja aiemmin tehdystä työstä ei saada hyötyä. Vaivana koetaan olevan jonkinlainen "historiattomuus".

"Kunnissa ikäaikojen aikana tehty työ ei ole tullut hyvinvointialueemme hyödyksi millään tasolla. Kuntatasolla tehdyn laaja-alaisen työn systemaattista hyödyntämistä ei ole osattu edes ajatella eikä niin ollen ottaa huomioon. "

"Hyväksi koetut palvelut, joihin kunta-aikana on investoitu, poistuu koska ko. palvelua ei ole kaikkialla, sen sijaan että satsattaisiin hyvän palvelun leviämiseen koko hva:lle."

Meillä taustalla jo usean vuoden sote-kuntayhtymän toimintatausta, paljon jo tehtynä [...] Silti monissa asioissa tuntuu, että jotkut eivät ymmärrä/tunne historiaa ja pitäisi aloittaa alusta, kun voisi jatkaa kehittämistä aiemman pohjalta.

Kuntien vaikutusta ei voi kuitenkaan kiistää, sillä monien vastaajien tausta ja aiemmat kokemukset päätöksenteosta sijoittuvat kuntatasolle.

”yhteensovittavana on kovin erilaisten kunnallisvaltuustojen toimintakulttuureja, jotka ovat toimineet aluevaltuutettujen ”kasvattajaseuroina”. Yhteen hitautumiselle ja yhteisten tavoitteiden löytämiselle olisi tarvittu ehdottomasti enemmän aikaa.”

Tulkittavissa on, että kuva tulevaisuudesta ei muotoudu yhteistyössä vaan eri osapuolten strategioissa, toiveissa ja ”poteroissa”. Kuntia kuitenkin todetaan tarvittavan tiiviimmäksi osaksi hyvinvointialueen toimintaa ja toiminnan suunnittelua. Vastauksissa kunnille tarjotaan proaktiivisempaa roolia, mutta sen toteutumiseen tarvitaan tilaa ja rakenteita olla käskyvaltasuhteita laajemmassa yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

Nosto 2. Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyössä niukat resurssit ja jännitteet liittyvät yhteen

Yhteistyötä kiristävät hyvinvointialueiden ja kuntien niukat resurssit, jotka arvioidaan jopa uudistusta edeltänyttä tilannetta pienemmiksi.

”Molemmat yrittävät sysätä vastuuta toisilleen. Sekä kunnassa, että [...] alueella rahat on tiukemmassa kuin ennen uudistusta.”

”Hyvinvointialue ja kunnat painivat kaikki surkeassa taloudellisessa tilanteessa ja pyrkivät itsekkäästi toimimaan ainoastaan oman taloutensa puolesta sen sijaan, että hyvinvointialue ja kunnat tekisivät yhteistyötä.”

”Hyvinvointialue pyrkii rahoituksen puutteessa siirtämään tehtäviä kunnille ja myös kunnat pyrkivät rahan puutteessa siirtämään tehtäviä hyvinvointialueelle. Ennaltaehkäisy ja asukkaiden tuki on molemmille tärkeää kunhan joku muu maksaa.”

Valtiolta olisi toivottu lisäresursseja yhteistyön ja toiminnan käynnistämisen tueksi. Tämän olisi uskottu lieventävän konflikteja.

”Hva ja kunnat ovat nyt asetettu jo rahoitusmallilla vastakkain.”

”Ongelma olisi huomattavasti pienempi, jos nykyinen hallitus olisi antanut riittävät määrärahat toiminnan käynnistämiseen.”

”Uudistukselle pitäisi löytää alussa riittävä määräraha, jotta toiminta saataisiin muutettua ennalta estävään suuntaan, mikä toisi myöhemmin säästöjä. Nyt pelataan poliittisia pelejä, mikä vaikeuttaa asiaa.”

”Säästäminen ja kehittäminen yhtä aikaa on aika mahdoton yhtälö. Yleensä kehittäminen tarvitsee ensin resursseja, myöhemmin on lupa odottaa tuloksia - säästöjäkin.”

Taloudellisten reunaehtojen ja rajoitteiden lisäksi myös ajallisten resurssien niukkuus on heikentänyt yhteistyötä keskeisesti. Yhteistyön syntymiseksi tarvittuja tapaamisia ei ole ollut riittävästi.

”Yhdyspintatyön kehittämiseksi ei ole ollut riittävästi aikaa. Se on todella surullista. Viesteihin ei ehditä vastata ja työryhmiin on ollut vaikea saada ihmisiä”

”Päätöksiä on tehty liian hätäisesti ja kuntia ei ole kuultu riittävästi. Tämä on aiheuttanut konflikteja.”

Nosto 3. Hyvinvointialueiden ja kuntien keskinäisriippuvuus lisää tarvetta yhteistyölle

Hyvinvointialueen ja kuntien välillä on keskinäisriippuvuutta. Kuntien tekemä työ sekä tekemättä jättämä työ voi siirtyä suoraan hyvinvointialueen tehtäväksi. Vastaavasti hyvinvointialueen päätökset heijastuvat suoraan kuntiin.

Keskinäisriippuvuudesta hyvänä esimerkkinä toimii näkökulma, jonka mukaan yhteistyö on ainoa mahdollisuus, miten esimerkiksi ikääntyneiden asuminen ja vaihteittain tarvittavat itsenäistä asumista tukevat palvelut voidaan yhteensovittaa.

”Kunnissa, joissa on paljon ikääntyneitä tulee voida järjestää palveluja, jotka ennaltaehkäisevät toimintakyvyn heikkenemistä ja sosiaali- ja terveystalouden piiriin joutumista.”

Toisena esimerkkinä voidaan nostaa oppilashuollon heikko tilanne, joka aiheuttaa paineita ja kustannuksia kuntien koulutyöhön sekä heikentää lasten oikeutta rauhalliseen

ja turvalliseen kouluympäristöön. Vastaavasti toimiva kouluympäristö ja lapsiin ja nuoriin panostaminen kunnissa vaikuttaa hyvinvointialueille kohdistuvaan palvelutarpeeseen.

"...pahimmillaan kunnat alkavat palkkaamaan ja kehittämään uusia sosiaalihuollon tehtäviä, koska yhteistyö alueen oppilashuollon kanssa ei toimi."

"jossain kunnissa on saavutettu hyviä tuloksia yläkouluissa kouluohjaajista, jotka ovat sote-alan ammattilaisia. Kouluohjaajista on ollut apua niin nuorille kuin opettajille. Näitä ammattilaisia eivät kunnat halua maksaa, sillä ovat soten ammattilaisia ja hyvinvointialue ei halua maksaa sillä sivistystoimi kuuluu kunnille."

Elinvoimanäkökulmasta sosiaali- ja terveydenhuollon työpaikkojen säilyminen kunnassa on merkityksellistä. Esimerkiksi harvaan asuttujen seutujen palveluverkon karsimisen nähdään aiheuttavan *"naisten työpaikkojen häviämisen maaseudulta"*

"Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee löytää yhdessä tavoitteet ja keinot hyvinvoinnin edistämiseksi. Kunnat tarvitsevat myös nyt erityistä huomioita sote-uudistuksen jälkeen, koska kuntien väestökehitys ym. uhkaavat kuntien elinvoimaa."

Lisäksi kunnat vastaavat joukkoliikenteestä, mikä on keskeinen hyvinvointialueen tuottamien palvelujen saavutettavuustekijä sekä sijoittumiskysymyksiin vaikuttava näkökulma.

"Oman terveysaseman tms toimipisteen säilymiseen voi pyrkiä vaikuttamaan mm. huolehtimalla joukkoliikenteen toimivuudesta"

Myös kiinteistöksymykset ja rakentaminen alleviivaavat hyvinvointialueiden ja kuntien erottamatonta suhdetta.

"Mikäli hyvinvointialue haluaa rakentaa uudisrakennuksia, niin siihen tarvitaan kuntien suotuisaa tonttipolitiikkaa. Taasen kuntien elinvoiman näkökulmasta on tärkeää säilyttää sote-palvelut ja työpaikat kunnissa. "

Vastaavasti hyvinvointialueen yksipuoliset päätökset kiinteistöjen vuokrasuhteissa ja toimintojen sijoittumisessa vaikuttavat suoraan kuntiin ja niiden toimintaedellytyksiin.

"Kunnat joutuvat todella tiukille valtavien rakennusmassojensa vuoksi, koska hva tulee vähentämään merkittävästi niiden käyttöä."

"kuntien kiinteistöihin siirretään toimintoja ilmoittamatta vuokranantajalle, vuokrasopimuksen irtisanotaan ilmoittamatta etukäteen, toimintojen muuttamisesta kunnasta toiseen ei ilmoiteta avoimesti alueen väestöllekään."

Nosto 4. Epäselvyydet vastuunjaossa hyvinvointialueen ja kuntien välisen suhteen kompastuskivenä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on esimerkki epäselvästä vastuunjaosta. Hyte-työ on vastuualueena vaikeasti mitattavaa ja heikkojen kannustimien vaivaamaa. Paikalliset sovellukset voivat erota suuresti eri alueiden välillä ja alueiden sisäisesti.

"Työnjaon perusajatus on selkeä, mutta työnjakoa ei tällä hetkellä toteuteta siten että molemmat osapuolet myös hyötyisivät."

"Hyte-työ ei tosiasiallisesti kuulu kellekään, koska kellekään ei ole siihen kannusteita"

"Kaikkein tärkein, eli ennaltaehkäisevä työ ei ole niin kirjaimellisen lakisääteistä, että se menisi samalle viivalle esim. hoitotakuun ja hoitajamitoitusten kanssa. Kunnat ja alueet ihmettelevät että kai joku sitä terveyttä edistää."

Myös järjestö- ja yhdistystoiminta näyttää jäävän hyvinvointialueiden ja kuntien väliselle katvealueelle hyvinvointialueiden ja kuntien epäselvän vastuunjaon vuoksi. Alueilla ei näytä olevan täyttä selvyttä siitä, kenen tulisi tukea lukuisia järjestöjä toiminta-avustuksella tai toimitilakysymyksissä. Uhkana on järjestöjen potentiaalin hukkaaminen lopullisesti osapuolten selvitellessä vastuunjakoaan.

"Järjestökentän tukeminen on ollut luvattoman heikkoa."

"Osa järjestöistä on putoamassa johonkin välimaastoon etenkin, jos ovat toimineet kunnan omistamassa tilassa eikä alue halua tukea tilavuokraa"

"Vapaaehtoistyössä on Suomessa valtava voimavara ja tämän hukkaaminen sote-uudistuksen toimeenpanon edistyessä olisi suuri vahinko, jota ei pysty enää korjaamaan rahalla myöhemmin"

Johtopäätökset

Edellä kuvattu aluevaltuutettujen kyselyvastauksissaan tuottama näkymä hyvinvointialueiden ja kuntien väliseen suhteeseen osoittaa, että yhteistyösuhteiden jännitteisyys on arkea monilla alueilla. Jännitteiden liennyttämiseksi on tehty jo paikoin onnistunutta työtä, mutta nämä kuvaukset ovat kyselyaineistossa vähemmistössä.

Vallitsevien yhteistyösuhteiden jännitteiden esiin nostamiseksi sekä purkamiseksi esitämme seuraavat suositukset. Niitä voidaan käyttää päätöksenteon tueksi ja keskustelunavauksiksi niin alueellisesti kuin kansallisesti.

1. **On käytävä kriittistä keskustelua työnjaosta ja yhdyspintatyöstä erikseen.** Nämä ovat täysin erilaisia kokonaisuuksia niin toiminnan organisoinnin kuin rahoituksen kannalta, eikä niiden välistä eroa saa hämärtää.
2. **Hyvinvointialueiden ja kuntien paikallisesta vastuunjaosta on neuvoteltava eri osapuolten tavoitteet ja perusteet avoimesti kuvaten.** Lisäksi on sovittava asioiden konkreettisesta yhteistyössä tekemisestä oikeudellisten reunaehtoien puitteissa.
3. **Tarvitaan valtakunnallista keskustelua hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen vastuunjaosta ja eri osapuolten edellytyksistä hoitaa tätä tehtävää.** Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen tehtävä vaatii moniulotteista tarkastelua teknisen vastuunjakokeskustelun rinnalla.

Lähteet ja hankkeeseen liittyvää lisälukemista

Kuntaliitto 2022. Datavisualisointi: Tutki aluevaltuustojen kokoonpanoja ja ylläty!
<https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/analyysit-ja-tietoaineistot/aluevaltuustojen-kokoonpanot-ja-taustat>

Paananen, H., Jäntti, A. & Haveri, A. 2024. Yhtä uudistusta tavoiteltiin vaan paljon enemmän saatiin - Näkökulmia hyvinvointialueiden ensimmäiseen vuoteen.
<https://tietokayttoon.fi/ajankohtaista/blogi/-/blogs/yhta-uudistusta-tavoiteltiin-vaan-paljon-enemman-saatiin-nakokulmia-hyvinvointialueiden-ensimmaiseen-vuoteen>

Paananen, H., Satokangas, M., Karreinen, S., Paatela, S., Huhtakangas, M., Keskimäki, I., & Tynkkynen, L.-K. (2023). Integraation ulottuvuudet hyvinvointialuestrategioissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://www.julkari.fi/handle/10024/146841>

Lisätietoja:

Tutkijatohtori Henna Paananen toimii Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus (HALKO) -hankkeen päätutkijana. Hänen tutkimusaiheisiinsa kuuluvat vuorovaikutteiset näkökulmat hallintaan niin kunta- kuin hyvinvointialueella sekä pandemiakontekstissa.

Kunta- ja aluejohtamisen yliopistonlehtori Anni Jäntti toimii Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus (HALKO) -hankkeen vastuullisena johtajana. Hänen tutkimuksensa kohdistuu laajasti kunta- ja aluejohtamisen ja -demokratian sekä hallinnon uudistamiseen.

Kunnallispolitiikan professori Arto Haveri toimii Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus (HALKO) -hankkeen vastuullisena johtajana. Haveri on erikoistunut kuntajohtamisen, kunnallishallinnon muutoksen, sekä yleisemmin julkisen hallinnon uudistamisen kysymyksiin.

Hankkeen toteuttaa Tampereen yliopiston Johtamisen ja talouden tiedekunnan tutkijoista koostuva tutkimusryhmä, johon kuuluvat edellisten lisäksi **Pasi-Heikki Rannisto**, **Lotta-Maria Sinervo**, **Jenni Airaksinen**, **Matias Heikkilä**, **Jonne Parkkinen**, **Anu Mutanen**, **Johanna Sinkkonen** ja **Akseli Tiensuu**.

Lisätietoja: <https://tietokayttoon.fi/-/hyvinvointialueiden-ja-kuntien-valinen-suhde-johtaminen-ja-ohjaus-halko->

Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus (HALKO) toteutetaan osana valtioneuvoston vuoden 2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja:

Hallitusneuvos Minna-Marja Jokinen

Valtiovarainministeriö minna-marja.jokinen@gov.fi

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet